

УДК 352(477)

Голуб О.В. магістрант спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Науковий керівник: Бородін Є.І., д.і.н., професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В КРОПИВНИЦЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Муніципальна реформа в Україні визначає необхідність проведення аналізу досягнень та прорахунків. Особлива увага приділяється питанням активізації участі населення у реалізації місцевого самоврядування. Важливу роль у цьому процесі відіграють органи самоорганізації населення, які безпосередньо представляють інтереси територіальних громад, що є вираженням прямої демократії. Крім того, ці органи не утворюють централізовану систему управління, оскільки їх діяльність орієнтована безпосередньо на мешканців територіальних громад. Вони можуть мати власний матеріально-фінансовий ресурс та здійснюють владні повноваження в рамках своєї компетенції, створюючи самостійний елемент самоврядної системи села, селища, міста [1]. Діяльність органів самоорганізації населення регулюється Конституцією України, Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про органи самоорганізації населення» [2].

Створення органів самоорганізації населення ініціюється мешканцями окремих будинків, кварталів, вулиць чи мікрорайонів. В суті, резиденти населених пунктів, через утворення таких органів, отримують можливість безпосередньо впливати на прийняття рішень місцевої ради та контролювати їх виконання. На практиці не є механізмом реалізації принципів прямої демократії.

Визначено перелік питань, які можуть бути вирішені органами самоорганізації населення. Об'єднання в ОСН має подвійний ефект, який дозволяє або підтримувати роботу депутатів округу, або виступати силою опозиції (зокрема, в разі зловживань депутатів своїми повноваженнями та некоректного використання бюджетних ресурсів). Оскільки округ, за яким закріплений депутат, часто виявляється більшим, ніж вулиця, будинок або квартал, депутат може стикатися з обмеженням в ресурсах та часі для ефективного лобювання чи вивчення проблеми. У цьому контексті квартальні або вуличні комітети, які фактично дублюють функції депутатів, стають ефективними для вирішення конкретних проблем.

Слід зазначити, що навіть під час воєнного стану органи самоорганізації населення, як інструмент демократії, залишаються активними, хоча виникають труднощі у проведенні зборів, які зумовлені питаннями безпеки.

Районний поділ м. Кропивницький (тоді Кіровограда) було запроваджено у 1973 р. [3]. Ці події відіграли важливу роль у соціальній і адміністративній структурі міста.

Слід зазначити, що саме в цей період з'явилися органи самоорганізації населення – вуличні комітети, які стали ключовим елементом взаємодії місцевих громадян і владних органів. Ці комітети сприяли вирішенню локальних питань і підтримували активну участь громадян у справах їхнього кварталу, що сприяло покращенню якості життя населення та зміцненню взаєморозуміння між місцевими жителями та органами влади.

Порівнюючи ситуацію в місті Кропивницькому з іншими містами України, бачимо, що органи самоорганізації населення в інших регіонах досягають більш значних результатів. Це свідчить про те, що більшість проблем в діяльності ОСН, що існують у Кропивницькому, не належить до загальнодержавних, а є питаннями місцевого рівня.

Для підвищення ефективності органів самоорганізації населення у місті Кропивницькому потрібні зміни в системі управління містом. Зважаючи на те, що повноваження районних рад у містах обмежені, вони, по суті, виконують роль посередників між мешканцями та міською радою.

Розглядаючи перспективи розвитку органів самоорганізації населення у місті Кропивницькому в контексті змін у системі управління містом, доречно провести повну реорганізацію цих органів. За результатами нашого дослідження було визначено, що на території м. Кропивницького існують 55 квартальних комітетів, що легалізовані шляхом повідомлення [4; 5], та 1 квартальний комітет – шляхом реєстрації. Аналізуючи територію, кількість населення та домоволодінь, ми прийшли до висновку, що в Кропивницькій територіальній громаді можна створити 19 комітетів мікрорайону, 2 селищні комітети та 6 квартальних комітетів і легалізувати їх шляхом реєстрації, що розширить їхні можливості, наприклад, у отриманні делегованих повноважень місцевої ради, фінансів та майна.

Важливим етапом у формуванні органів самоорганізації населення є проведення інформаційних кампаній, організація локальних, регіональних і всеукраїнських конференцій та семінарів для обміну досвідом, а також видання інформаційних та методичних матеріалів. Враховуючи сучасний розвиток інформаційного середовища, належний інформаційний супровід стає вельми важливим для успішної реалізації змін у громаді, сприяючи утвердженню громадянського суспільства та активному залученню громадян до важливих справ міста, сприяючи гідному та ефективному місцевому самоврядуванню.

На практиці ініціатори створення органів самоорганізації громади часто стикаються із юридичними та організаційними питаннями, на які складно знайти відповіді в чинному законодавстві України. Такі ініціатори, зазвичай, представники громади, не завжди володіють достатніми знаннями з юридичних аспектів створення органу самоорганізації населення. Це може призводити до помилок при організації та проведенні зборів громадян за місцем проживання, що, в свою чергу, може призвести до визнання таких зборів недійсними та призупинення процесу створення органу самоорганізації або навіть відмови від спроби його створення.

Труднощі у проведенні зборів громадян за місцем проживання, для яких потрібно залучити не менше половини мешканців певної території, що мають право голосу, та зібрати свої паспортні дані для включення до списку учасників зборів. Далі потрібно повторно провести збори для створення органу самоорганізації населення та обрання його членів, якщо отримано дозвіл від місцевої ради. Значна кількість питань виникає при організації конференції, оскільки порядок її проведення, квоти представництва та умови легітимності практично не регулюються законодавством. З урахуванням вищезазначеного, обґрунтованим є ретельне врегулювання процедури ініціювання створення органу самоорганізації населення в локальних нормативно-правових актах органів місцевого самоврядування, які визначають послідовність дій для утворення органів самоорганізації населення, включаючи зразки всіх необхідних документів для їхньої легалізації та утворення.

З метою підвищення ефективності діяльності органів самоорганізації населення територіальної громади міста Кропивницького у вирішенні локальних питань та з метою активізації участі місцевої громади в розв'язанні соціально-економічних та культурних завдань, включаючи задоволення потреб та врахуванні інтересів мешканців, пропонується розробити та внести до розгляду міської ради Програму розвитку органів самоорганізації населення Кропивницької територіальної громади. Сукупність заходів цієї Програми спрямована на вирішення завдань, пов'язаних із задоволенням потреб та інтересів мешканців Кропивницької територіальної громади шляхом удосконалення надання соціальних та адміністративних послуг на їхній території. У рамках цих заходів також розглядається можливість залучення мешканців до програм спільного

фінансування, де вони зможуть брати участь за умов спільної участі, наприклад, у фінансуванні будівництва водопостачання, каналізації, асфальтування вулиць і т.д.

Оскільки система органів самоорганізації населення в Кропивницькій територіальній громаді доволі розвинута, затвердження цієї Програми є обов'язковим. Спільна співпраця виконавчих органів місцевого самоврядування, депутатів і місцевих активістів із структурами самоорганізації населення дозволить більш повно і ефективно розв'язувати проблеми мешканців.

Виконання цієї Програми сприятиме підтримці системи органів самоорганізації населення територіальної громади міста Кропивницького. Вона також підвищить інформованість мешканців щодо діяльності цих органів, покращить їхню ефективність та дозволить залучати ресурси мешканців сектору приватної забудови для покращення умов проживання.

Отже, органи самоорганізації населення можуть стати ефективно функціонуючою складовою системи місцевого самоврядування на території Кропивницької територіальної громади, забезпечивши реалізацію принципу субсидіарності на місцевому рівні. Для цього необхідно переглянути систему їхніх повноважень. До того ж, важливо уникнути конкуренції в повноваженнях між органами самоорганізації населення та іншими суб'єктами, а також надати органам самоорганізації належну вагомість в управлінні місцевими справами. З урахуванням особливостей та переваг функціонування органів самоорганізації населення, важливо, щоб держава сприяла їхньому розвитку, поступово відмовляючись від рис радянської епохи та надмірної бюрократизованості, і все більше підкреслювала принципи демократії, взаємодії та підтримки, зокрема за зразком зарубіжних країн.

Перелік посилань:

1. Народовладдя на місцях під час воєнного стану. Електронний ресурс. Сайт Лабораторії законодавчих ініціатив. 2023. URL: <https://parlament.org.ua/2023/01/31/people-power-during-the-war/>.
2. Про органи самоорганізації населення : закон України від 11 липня 2001 р. № 2625-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>.
3. Про утворення районів в деяких містах Української РСР : указ Президії Верховної Ради Української РСР від 22 грудня 1973 р. № 2314-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/UP732314>.
4. Про надання дозволу на створення квартальних комітетів у Ленінському районі міста Кіровограда : рішення Ленінської районної у місті Кіровограді ради від 22 грудня 2006 р. № 57. URL : <https://prada.gov.ua/index.php/kvartalni-komitety>.
5. Про надання дозволу на створення органів самоорганізації населення Фортечного району м. Кропивницького : рішення п'ятої сесії Фортечної районної у місті Кропивницькому ради від 10 вересня 2021 р. № 65. URL : <https://fortechna-rada.gov.ua/seasonal-activity/рішення-сесії-№5-2021/>.